

УДК (7. 012 (= 11/=8)

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА ЯК ДЖЕРЕЛО СУЧАСНОГО ЕТНОДИЗАЙНУ

СТРІЛЕЦЬ Ольга, ГЕНЕСІРАН Марта
Університет Григорія Сковороди в Переяславі,
Переяслав, Україна
ostrilets5@gmail.com, mrtstrlts@gmail.com

У роботі проведено аналіз наукової та мистецтвознавчої літератури, що стосується етнодизайну, а також представлено нові дизайн-форми, розроблені студентами спеціальності 014 «Середня освіта. Мистецтво. Образотворче мистецтво» Університету Григорія Сковороди в Переяславі. Ці форми були створені на основі вивчення старовинних технік у рамках «Лабораторії етнодизайну імені народної художниці України Марії Буряк».

Ключові слова: етнодизайн, національна культура, духовний спадок, виховання національної свідомості.

ВСТУП

Етнодизайн є процесом трансформації елементів національної культури, зокрема декоративно-ужиткового мистецтва (форм, орнаментів, колористичних рішень, традиційних технік тощо), у розробку сучасної дизайн-продукції. Цей процес виступає важливим інструментом збереження та збагачення національного колориту, історії й традицій конкретної етнокультури, що сприяє збереженню культурної ідентичності. Вивчення основ етнодизайну в освітніх установах, особливо в контексті підготовки майбутніх викладачів мистецьких дисциплін, є надзвичайно важливим, оскільки знання традицій та мистецьких здобутків рідного народу не лише дозволяє глибше пізнати багатство художнього світу, але й сприяє збереженню цього духовного спадку. Такий підхід сприяє вихованню в молодому поколінні почуття глибокої поваги до своєї культури та любові до рідної землі, що є важливим аспектом у процесі формування національної самосвідомості.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою даного дослідження є всебічний аналіз наукових праць, присвячених етнічному аспекту етнодизайну, а також вивчення специфічних особливостей цього явища, зокрема його впливу на формування культурних ідентичностей, збереження традиційних елементів декоративно-ужиткового мистецтва та їх адаптацію в умовах сучасного глобалізованого суспільства.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Етнодизайн є процесом звернення до витоків народного мистецтва та використання стилістичних, декоративних і основних прийомів народного ремесла в дизайнерських рішеннях. Незважаючи на значний вплив етнічних

мотивів, універсальність та космополітизм дизайнерських рішень, а також інтернаціональність образної мови дизайну забезпечують його здатність бути зрозумілим для широких соціальних груп, незалежно від національної, релігійної чи світоглядної приналежності. Таким чином, дизайн стає важливим інструментом культуротворення, що має потужний соціальний вплив на формування оточуючого середовища. Вказані явища і тенденції сучасного дизайну є об'єктом досліджень багатьох науковців, зокрема; І. Дутчака, Є. Антоновича, Л. Корницької, М. Кухти, Н. Герасимова, С. Прищенка та Ю. Афанасєва.

Сучасні науковці мають обґрунтовані підстави для ствердження, що етномотиви в українському дизайні є результатом не випадкових обставин, а відображенням глибоких культурних процесів, які охоплюють майже всі його форми. Це зумовлено низкою факторів, серед яких особливо важливими є реакція на глобалізаційні тенденції, стандартизацію та уніфікацію дизайну. Окрім очевидної мети самоідентифікації, ці тенденції в Україні сприяють створенню унікального стилю через етнودизайн, що дозволяє українському дизайну бути впізнаваним серед європейських держав. Україна є одним з найбільших центрів дизайнерської культури в саме пострадянському просторі.

За ствердженням Л. Корницької, сучасна концепція етнودизайну має базуватися на аналізі змісту вже існуючих форм, з урахуванням принципів, на яких вони були створені, зокрема принципів традиційності, гармонійності, синкретизму та безперервності відтворення [2, с.65].

Концепція українського етнودизайну набуває ключового значення як основа для відновлення національної культури та духовних цінностей, сприяючи процесам самоідентифікації та формуванню уявлень про місце України в глобальному культурно-мистецькому просторі. [3, с. 319].

Згідно з дослідженням Т.І. Андрущенко, етнودизайн є новою парадигмою складного комплексу народної, ремісничої та професійної культури. Вчена зазначає, що об'єктом вивчення етнودизайну є не окремий предмет чи предметне середовище, а культурний пласт, що відображається в певному предметі і виступає результатом доцільної конструкції. «Кожен предмет існує на своєму, відведеному йому місці, складає частину універсимуму буття людини. Кожен предмет демонструє весь світ, всесвіт, бо на нього спроектовано віковичний досвід народу» [1, с. 581].

В Університеті Григорія Сковороди в Переяславі було засновано проєкт «Лабораторія етнودизайну імені народної художниці України Марії Буряк». Студенти спеціальності 014 «Середня освіта. Мистецтво. Образотворче мистецтво» вивчають традиційні техніки українського народного мистецтва та розробляють сучасні дизайнерські рішення для втілення у формах. На рис. 1, а-г представлено роботи студентів. Зокрема, рис. 1, а-б демонструють сумочки, виконані в техніці «перебір і полотняне переплетення». На рис. 2 а-б показано світильник (нічник), дизайн якого розроблено на основі образів народних свят, в основі якого – авторська лялька.

Рис. 1. а - ручне ткацтво. Техніки «перевір», «полотняне переплетення»; б - сумочки, ручне ткацтво .

Рис.2. а - світильник (нічник); б - зворотня сторона світильника з вмонтованими лампочками.

Роботи виконали: Овчиннікова Дарина, студентка спеціальності «Середня освіта. Мистецтво. Образотворче мистецтво» Університету ім. Григорія Сковороди, м. Переяслав, 2024 р.

ВИСНОВКИ

Отже, український етнодизайн є важливою складовою культурної спадщини України, що формувався під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Його розвиток відбувався через дві основні форми: домашні ремесла та організовані виробництва, що виконували функцію промислів. Ці форми взаємодіяли, переплітаючись між собою, що забезпечило багатство та різноманіття етнічного дизайну України. Природні умови, наявність сировини та стратегічне географічне розташування країни сприяли його еволюції. Кожна епоха залишала свій відбиток на розвитку етнодизайну, збагачуючи його новими елементами. Однак незмінним залишався генетичний код художньої традиції, який передавався з покоління в покоління, зберігаючи художню спадщину народу, свята, традиції, техніки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко Т., Дробот І., Легенький Ю. Дизайн. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. С. 581-589.
2. Корницька Л. А. Етнодизайн у системі сучасної професійної освіти. Тенденції розвитку вітчизняного дизайну та дизайн-освіти у вимірах сучасності: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Київ, 2012. 15–16 листоп. 2012 р. С. 65–69.
3. Сиваш І. Етнодизайн як складова формування наукових уявлень про український національний стиль на початку XX ст. Вісник НАККіМ: наук. журнал. Київ: Міленіум, 2018. № 2. С. 319–323.

STRILETS O., GENESIRAN M.

UKRAINIAN NATIONAL ARTISTIC HERITAGE AS A SOURCE OF MODERN ETHNO-DESIGN

The paper analyses the scientific and art history literature related to ethno-design and presents new design forms developed by students of the speciality 014 'Secondary Education. Art. Fine Arts' of Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav. These forms were created on the basis of studying ancient techniques within the framework of the 'Laboratory of Ethnodesign named after People's Artist of Ukraine Mariia Buriak'.

Keywords: *ethnodesign, national culture, spiritual heritage, education of national consciousness.*